

Felaktiga utbetalningar av föräldrapenning

Diarienummer: FK 2022/005858
Ansvarig chef: Rosa Fiorito
Analysavdelningen
Upplysningar: Analytiker Håkan Andersson
010-111 40 98
hakan.andersson@forsakringskassan.se

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Uppdraget från regeringen	4
Metod för att identifiera risker	4
Metoder för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar	5
Definition av felaktiga utbetalningar	5
Osäkerhetsintervall och konfidensintervall	6
Kortfattad beskrivning av ersättningsystemet inom föräldrapenning	7
480 dagar med ersättning i två ersättningsnivåer	7
Till stor del helautomatiserad handläggning	7
Summering av skattningarna	8
Försäkringskassans skattning i relation till KUT-delegationens	8
Kvalitetsdeklaration	8
Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan	10
Metod	10
Resultat	14
Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av enskild	15
Sammanställning av samtliga risker samt totalskattning.....	15
Arbete trots förmån, har ej vårdat barn	15
Vistelse eller bosättning utomlands.....	19
Skattning av övriga risker	22
Bilaga	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Profile-likelihood-intervall	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Sammanfattning

I denna studie har omfattningen av felaktiga utbetalningar inom föräldrapenning under 2021 skattats.

- Totalskattningen inom föräldrapenning är att 1 161 miljoner kronor har betalats ut felaktigt, vilket motsvarar 3,3 procent av försäkringsutgifterna för förmånen.
- Fel orsakade av Försäkringskassan beräknas utgöra 0,1 procent av försäkringsutgifterna för föräldrapenning.
- Fel orsakade av enskild beräknas utgöra 3,2 procent av försäkringsutgifterna för föräldrapenning.
- De avsiktliga felen av enskild beräknas uppgå till 79 procent av beloppet för felaktiga utbetalningar orsakade av enskild.
- De empiriska metoder som har använts inom denna studie är direkta kontroller baserade på slumpmässiga urval och modellbaserade skattningar.
- Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen) skattade att 642 miljoner kronor hade betalats ut felaktigt inom föräldrapenning. Detta motsvarade 2,2 procent av försäkringsutgifterna för förmånen år 2016.

Inledning

Uppdraget från regeringen

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att studera omfattningen av felaktiga utbetalningar inom ett antal förmåner.¹ För vissa av förmånerna ska omfattningen studeras empiriskt. Empiriska studier avser studier som baseras på datainsamling, exempelvis genom datamatchning eller kontroll av ett slumpmässigt urval av ärenden. För övriga ersättningar har myndigheten kunnat välja om omfattningen av felaktiga utbetalningar ska studeras empiriskt eller uppskattas på något annat sätt.

Enligt uppdraget ska föräldrapenning studeras empiriskt, med lämpliga kvantitativa metoder som är väl anpassade till bland annat ersättnings utformning.

I uppdraget ingår att uppskatta såväl de fel som kan studeras empiriskt som de fel där detta inte låter sig göras. För de fel som inte låter sig studeras empiriskt ska Försäkringskassan redovisa de antaganden och fakta som ligger till grund för kvantifieringen, samt de osäkerheter som finns.

Studierna ska enligt uppdraget genomföras på ett sådant sätt att resultaten går att jämföra mellan ersättningar och över tid. Vidare ska de redovisas med åtminstone samma detaljeringsgrad, i fråga om indelning av orsaker till felen, som användes i omfattningsstudierna² inom ramen för Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen). Det betyder att Försäkringskassan ska redovisa om felet uppstått vid ansökan eller under tiden med ersättning, vem som orsakat den felaktiga utbetalningen (Försäkringskassan, den enskilde eller annan aktör) och om felet varit avsiktligt eller oavsiktligt.

Metod för att identifiera risker

För att empiriskt studera omfattningen av felaktiga utbetalningar måste först de fel som orsakar felaktiga utbetalningar identifieras. Detta är inte samma sak som att inventera samtliga risker som potentiellt skulle kunna leda till en felaktig utbetalning.

För att identifiera dessa fel har Försäkringskassan utgått från upptäckta felaktiga utbetalningar. Utgångspunkten är därmed de risker som har realiserats och orsakat felaktiga utbetalningar under en definierad period (till exempel år 2021).³ Även om metoden inte är heltäckande – en risk kan ha

¹ Uppdrag att studera felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar. Fi2021/03247, Fi2022/00107. Finansdepartementet 2022-01-13

² Rapport 4, Läckaget i välfärdssystemen, del 1, avsnitt 4.4.

³ I rapporten används begreppen risk och fel synonymt, utifrån betydelsen att de risker som redovisas har realiserats.

orsakat en felaktig utbetalning utan att ha upptäckts – bedömer Försäkringskassan att de flesta risker fångas. Samtidigt är det viktigt att lyfta att det finns systemöverskridande risker som uppstår utanför Försäkringskassan som är mycket svåra att upptäcka. Exempel på systemöverskridande risker är att arbetstillstånd beviljas på felaktig grund (skenanställning), vilket även kan leda till att familjemedlemmar beviljas uppehållstillstånd på felaktiga grunder. Dessa personer kan därefter ansöka om och beviljas ersättning från Försäkringskassan. Ett annat exempel är falska identiteter som används för att erhålla ersättning på felaktiga grunder.

Metoder för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar

Inom föräldrapenning är skattningarna av felaktiga utbetalningar baserade på empiriska metoder. Det innebär att skattningarna utgår från och direkt bygger på data och empiri där alla antaganden och beräkningar är tydligt definierade, spårbara och replikerbara. Det innebär emellertid inte att alla skattningar är lika säkra. Inom föräldrapenning används skattningar som bygger på direkta kontroller baserade på slumpmässiga urval och modellbaserade skattningar.

Definition av felaktiga utbetalningar

Inom ramen för arbetet med omfattningsstudier definierar Försäkringskassan en utbetalning som felaktig om det slutliga beloppet blir för högt, eller om utbetalningen i sin helhet är fel i förhållande till regelverket. Definitionen överensstämmer med formuleringen i 2 § förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (förordningen om korrekta utbetalningar): *I denna förordning avses med felaktiga utbetalningar sådana utbetalningar från välfärdssystemen som sker trots att villkoren för att ta del av ersättningen inte är uppfyllda.*

Felaktiga utbetalningar kan orsakas av såväl avsiktliga som oavsiktliga fel och bero på den enskilde, en annan aktör⁴ eller Försäkringskassan⁵. Fel orsakade av den enskilde eller annan aktör uppstår vid ansökan genom att oriktiga uppgifter lämnas eller under tid med ersättning genom att ändrade förhållanden inte anmäls. Fel orsakade av Försäkringskassan uppstår under hela handlägningsprocessen (se kapitlet Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan för en mer detaljerad beskrivning).

⁴ Annan aktör är till exempel företag, assistansanordnare och andra myndigheter. Omfattningen av fel orsakade av annan aktör har skattats inom de förmåner där dessa fel har bedömts vara relevanta.

⁵ Avsiktliga fel orsakade av anställda på Försäkringskassan i syfte att tillskansa sig själv eller någon annan ersättning felaktigt inkluderas inte i skattningarna.

Vissa förmåner har villkor som inte är entydiga, och som därför ger ett större bedömningsutrymme. I dessa fall är det svårare att avgöra i efterhand om beslutet om utbetalning är rätt eller fel. Därför skattar Försäkringskassan enbart de utbetalningar som grundar sig på beslut som har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag. När det gäller fel orsakade av Försäkringskassan skattas också utbetalningar som grundar sig på beslut som har blivit oriktiga på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning.

Osäkerhetsintervall och konfidensintervall

Konfidensintervall används för att, med en viss och på förhand specificerad säkerhet, innesluta parametrar (eller andra estimander). Tanken med ett 95-procentigt intervall snarare än ett 100-procentigt intervall är ge god täckning vid upprepade stickprov, samtidigt som intervallet hålls rimligt kort. Vid upprepade stickprov lyckas ett 95-procentigt intervall idealt innesluta den sanna estimanden vid 95 procent av stickproven. För ett antal estimander som studerats i omfattningstudierna lämpar sig regelrätta konfidensintervall dåligt. Vid sådana fall används andra metoder, vilka inte nödvändigtvis grundar sig i statistisk teori. Inom omfattningsstudierna används termen ”Osäkerhetsintervall” för att referera till den samling av statistiskt eller kvalitativt grundade intervall som presenteras.

För flera skattningar har profile-likelihood-intervall använts. Denna metod genererar intervall som ger bättre täckning för data-set som innehåller en stor mängd 0-värden. Se bilaga för en närmare beskrivning av metoden.

Kortfattad beskrivning av ersättningssystemet inom föräldrapenning

För att ha rätt till föräldrapenning krävs att den enskilde är försäkrad i Sverige, är vårdnadshavare och avstår från arbete, studier eller arbetssökande för att ta hand om sitt barn. En vårdnadshavare kan även avstå föräldrapenningdagar till en någon annan som inte är vårdnadshavare under vissa förutsättningar.

480 dagar med ersättning i två ersättningsnivåer

Föräldrapenning kan betalas ut under totalt 480 dagar per barn, varav 390 dagar är med ersättning enligt sjukpenningnivå och 90 dagar är med ersättning enligt lägstanivå. Dagarna fördelas så att varje förälder har hälften av dagarna var.

Föräldrapenning betalas ut antingen som en bosättningsbaserad förmån eller som en arbetsbaserad förmån. Föräldrapenning enligt sjukpenningnivå betalas ut enligt den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten (SGI), med maximalt 1 027 kronor per dag. Föräldrapenning enligt grundnivå betalas ut när föräldrarnas SGI inte medför en sjukpenningnivå som överstiger lägstanivån, och betalas ut med ett fast belopp på 180 kronor per dag för de föräldrar som är försäkrade för bosättningsbaserade föräldrapenning. Föräldrapenning kan betalas ut som hel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels ersättning.

Till stor del helautomatiserad handläggning

Handläggningen av föräldrapenning är i dag automatiserad, och under 2021 hanterade och betalade Försäkringskassan ut knappt 60 procent av alla ärenden helt automatiskt.

Under 2021 fattades totalt drygt 3 miljoner beslut om föräldrapenning, och Försäkringskassan genomförde cirka 4,1 miljoner utbetalningar. Drygt 800 000 personer fick en utbetalning av föräldrapenning under 2021, och den totala summan av alla utbetalningar var 35,2 miljarder kronor.

Summering av skattningarna

Nedan presenteras en övergripande sammanställning av skattningarna av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan och enskild samt för det totala felaktigt utbetalda beloppet. Skattningarna sätts i relation till de totala försäkringsutgifterna.

Tabell 1. Uppskattade felaktiga utbetalningar fördelat på vem som orsakat den felaktiga utbetalningen, miljoner kronor, samt andel avsiktliga fel

Vem som orsakat FUT (Miljoner kronor)	Utgifter (2021)	Punkt-skattning (andel av utgifter, %)	Nedre intervall (andel av utgifter, %)	Övre intervall (andel av utgifter, %)	Andel avsiktliga fel (%)
Försäkringskassan		22 (0,06)	10 (0,03)	43 (0,12)	-
Enskild		1 139 (3,2)	987 (2,8)	1 263 (3,6)	79
Totalt	35 158	1 161 (3,3)	997 (2,8)	1306 (3,7)	-

Försäkringskassans skattning i relation till KUT-delegationens

År 2019 skattades omfattningen av felaktiga utbetalningar som orsakats av felaktiga uppgifter om arbete och barnomsorg för året 2016.⁶ Delegationen skattade enbart fel orsakade av enskilda. Punktskattningen i KUT-delegationens omfattningsstudie var 642 miljoner kronor.⁷ Detta motsvarade 2,2 procent av försäkringsutgifterna år 2016.

Resultatet från denna studie skattar de felaktiga utbetalningarna inom föräldrapenning till 1 161 miljoner kronor under 2021 (3,3 procent av försäkringsutgifterna). Till skillnad från KUT-delegationen skattar denna studie fel orsakade av Försäkringskassan samt fler risker orsakade av enskilda med empiriska metoder. *Arbete trots förmån, har ej vårdat barn* är fortsatt den största risken för felaktiga utbetalningar och skattas uppgå till 935 miljoner kronor 2021.

Kvalitetsdeklaration

Samtliga skattningar baseras på empirisk metod, vilket är en styrka. Emellertid finns en stor variation i skattningarnas säkerhet mellan de olika metoder som har använts. Vissa risker har skattats direkt, medan andra

⁶ Felaktiga utbetalningar från föräldrapenning. Omfattningen av felaktiga utbetalningar orsakade av felaktiga uppgifter om arbete och barnomsorg. PM 2019:2, Dnr: 001111–2019.

⁷ SOU 2019:59. Rapport 4: Läckaget i välfärdssystemen, del 1. Omfattningsstudier och bedömningar av felaktiga utbetalningar från vissa välfärdssystem, sid. 141.

risker har räknats upp med hjälp av dessa direkta skattningar. Det medför en dubbel osäkerhet för de risker som räknas upp med hjälp av andra skattningar.

Samtliga fel orsakade av Försäkringskassan har skattats genom direkta kontroller baserade på slumpmässiga urval. Givet att kontrollerna fångar alla väsentliga risker är denna skattning relativt säker.

För vissa risker används polisanmälningar som grund för skattningar av omfattningen av avsiktliga fel orsakade av enskild. Detta leder troligen till en underskattning av omfattningen av avsiktliga fel för dessa risker.

Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan

Metod

Vi utgick från två huvudsakliga datakällor för att skatta omfattningen av fel orsakade av Försäkringskassan: upptäckta felaktiga utbetalningar (beslutade återkrav⁸ under 2021) och skattningar baserade på slumpmässiga kontroller av ärenden efter utbetalning som hade genomförts under 2021. De slumpmässiga urvalen inkluderade manuellt handlagda ärenden, så som nyansökningar samt ärenden där det utbetalade beloppet har ändrats mellan två månader. Generellt kontrolleras flera olika typer av fel som kan uppstå i handläggningen, så som felaktig registrering, felaktig beräkning och felaktigheter som kan uppstå vid verkställandet av en utbetalning, som dubbelutbetalning eller utbetalning till fel konto. Däremot verkar denna design ha svårt att upptäcka och därigenom ge en god skattning av felaktiga utbetalningar som sker på grund av att Försäkringskassan missar en impuls, det vill säga att Försäkringskassan inte i tid omhändertar information om att ett förhållande har ändrats.

Om man jämför antal och belopp för felaktiga utbetalningar på grund av bristande impulshantering som upptäcks i ordinarie handläggning eller kontrollverksamheten (återkraven) med det skattade antalet och beloppet för de som upptäcks i de slumpmässiga kontrollerna verkar felaktiga utbetalningar orsakade av bristande impulshantering inte fångas i den utsträckning som de troligen förekommer i de slumpmässiga kontrollerna. Därför har vi lyft ut skattningen av fel orsakade av Försäkringskassan på grund av bristande impulshantering och utgår från (1) kompletterande studier av bristande impulshantering genom slumpmässiga urval (endast inom sjukpenning, föräldrapenning) eller (2) upptäckta felaktiga utbetalningar, som sedan räknas upp.

För att bestämma vilken av de två datakällorna, upptäckta felaktiga utbetalningar eller skattningar baserade på slumpmässiga kontroller, som skulle utgöra grunden för skattningen inom varje förmån jämfördes (1) summan av det totala skattade beloppet baserat på data från de slumpmässiga kontrollerna och beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna kopplade till bristande impulshantering (eller i förekommande fall där det fanns en skattning baserat på slumpmässiga urval) med (2) summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna. Om det totala skattade beloppet, plus impulshantering kopplad till upptäckta

⁸ Inkluderar samtliga upptäckta felaktiga utbetalningar som avslutats under 2021, även de som omfattas av beloppsgränsen på 2 000 kronor för återkravsutredning.

felaktiga utbetalningar, var större än summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna valdes skattningen baserad på slumpmässig kontroll. Om summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna var större än skattningen plus det upptäckta beloppet för bristande impulshantering valdes de upptäckta felaktiga utbetalningarna.

Dock är de upptäckta felaktiga utbetalningarna troligen en underskattning av beloppet som betalats ut felaktigt på grund av fel orsakade av Försäkringskassan. Vissa fel upptäcks troligen inte i ordinarie handläggning i den utsträckning som de förekommer. Därför togs en uppräkningsfaktor fram för de fall där de upptäckta felaktiga utbetalningarna utgjorde grunden för skattningen, antingen för förmånen som helhet eller för fel orsakade av bristande impulshantering.

För att ta fram denna uppräkningsfaktor valde vi de tre förmånerna sjukpenning, aktivitetsstöd och föräldrapenning, där grunden för den totala skattningen baseras på slumpmässiga kontroller.⁹ Bristande impulshantering exkluderades i dessa beräkningar. För att ta fram faktorn som de andra förmånernas totalbelopp samt beloppet för bristande impulshantering räknas upp med användes det skattade beloppet baserat på de slumpmässiga kontrollerna genom beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna och beräknade medelvärde av dessa tre förmånens kvoter. Uppräkningsfaktorn var 1,44 (aktivitetsstöd 1,41; föräldrapenning 1,53; sjukpenning 1,38). Denna uppräkningsfaktor användes för att beräkna omfattningen av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan. För att skapa ett osäkerhetsintervall för dessa skattningar användes intervallet +/- 0,1. Detta intervall täcker in de tre separata kvoterna som användes för att skapa uppräkningsfaktorn.

Inom de förmåner där skattningarna helt har baserats på upptäckta felaktiga utbetalningar har beloppet räknats upp med 1,44. Inom förmånerna där skattningarna baseras på slumpmässiga kontroller har endast bristande impulshantering (utifrån upptäckta felaktiga utbetalningar) räknats upp med 1,44. Undantagen är sjukpenning och föräldrapenning, där kompletterade granskningar av slumpmässiga urval användes för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar som beror på bristande impulshantering.

Utifrån ovan beskrivning användes skattningar baserade på slumpmässiga urval samt den särskilda granskningen av bristande impulshantering för att skatta felaktiga utbetalningar inom föräldrapenning orsakade av Försäkringskassan.

Kategorisering av fel upptäckta i slumpmässiga kontroller

Felen som upptäcktes i de slumpmässiga kontrollerna kategoriserades i enlighet med den orsaksindelning som KUT-delegationen tog fram genom Forum för omfattningsstudier. Felaktiga utbetalningar som har orsakats på

⁹ Dessa förmåner bedömdes som rimliga att skapa uppräkningsfaktorn för eftersom en jämförelse med återkravsstatistiken visade att de verkade fånga felen i återkravsstatistiken relativt bra.

grund av bristande samordning mellan förmåner har inkluderats som en ytterligare kategori.

- *Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut*

Inkluderar fel som orsakas av att myndigheten har fattat beslut baserat på otillräckliga uppgifter. Med andra ord, att det vid beslutstillfället saknades tillräckliga underlag som visade att den sökande uppfyllde villkoren för att ha rätt till ersättning.

- *Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut*

Detta fel omfattar situationer där den sökande har lämnat tillräckliga och korrekta uppgifter, men myndigheten fattar ett felaktigt beslut som leder till att för mycket ersättning betalas ut.

- *Utbetalning fel, trots rätt beslut*

Myndigheten har fattat ett korrekt beslut men utbetalningen har blivit felaktig. Detta fel omfattar felregistreringar då utbetalningen ska verkställas, felberäkningar och felregistreringar.

- *Ändrade förhållanden ej omhändertagna*

Myndigheten har inte omhändertagit information om ändrade förhållanden. Denna kategori handlar därmed om bristande impulshantering, där impulsen (informationen om t.ex. ändrade förhållanden) antingen kan komma från en extern part så som den sökande eller en annan myndighet, alternativt från en annan del inom myndigheten.

- *Förskottsfel*

Gäller endast förmåner där ersättning betalas ut i förskott och initialt var korrekt, men fel uppstår och upptäcks efter att utbetalningen skett.

- *Bristande samordning*

Felet beror på att myndigheten inte har samordnat ersättningar korrekt, till exempel genom att myndigheten antingen helt missar att samordna eller har felaktigt samordnat ersättningar när den sökande redan har en annan ersättning vars storlek påverkas av den nya ersättningen.

Kategorisering av fel för upptäckta felaktiga utbetalningar

Försäkringskassan för statistik över upptäckta felaktiga utbetalningar och felen klassificeras utifrån vem som har orsakat felet (Försäkringskassan, enskild eller annan aktör) samt vad felet berodde på. Kategorierna kan skilja sig åt mellan förmåner och därför kodades de om till enhetliga kategorier. Därefter matchades dessa kategorier till felindelningen som användes för att kategorisera felen som upptäcktes i de slumpmässiga kontrollerna (se ovan). Till viss del är matchningen ofullständig; det saknas motsvarighet i

återkravsstatistiken för ”Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut”. Vissa felkategorier i återkravsstatistiken kan omfatta mer än en felkategori i felindelningen som redovisas ovan, därför bör man se fördelningen av de olika felen orsakade av Försäkringskassan som endast baserats på statistik över upptäckta felaktiga utbetalningar som en grov skattning.

Felaktiga utbetalningar som berodde på dubbelutbetalning eller att brytdatum för utbetalningen hade passerat klassificerades som ”Utbetalning fel, trots rätt beslut”. Kategorierna tillämpat regelverket felaktigt, felaktig SGI och felaktig FTH klassificerades som ”Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut”.¹⁰ Missad samordning klassificerades som bristande samordning. Missad impuls klassificerades som ”Ändrade förhållanden ej omhändertagna”. Olika typer av felberäkningar och felregistreringar klassificerades som ”Utbetalning fel, trots rätt beslut”.

Osäkerhetsintervall

På grund av att punktskattningen av omfattningen av fel orsakade av Försäkringskassan (förutom inom föräldrapenning och sjukpenning) i flera fall består av både en skattning baserad på ett slumpmässigt urval av ärenden samt en uppräkningsfaktor av upptäckta felaktiga utbetalningar på grund av bristande impulshantering (”Ändrade förhållanden ej omhändertagna”) kan inte konfidensintervall beräknas. Därför beräknas en form av osäkerhetsintervall, där utgångspunkten är ett profile-likelihood-intervall som har beräknats för felen baserade på slumpmässiga urval. För de förmåner där skattningar var baserade på slumpmässiga urval adderades även en skattning av bristande impulshantering baserad på upptäckta felaktiga utbetalningar. Denna summa räknades upp med en uppräkningsfaktor (se ovan). Till profile-likelihood-intervallens undre gräns adderas de upptäckta felaktiga utbetalningar kopplade till bristande impulshantering med uppräkningsfaktorn 1,34. Till punktskattningen adderas upptäckta felaktiga utbetalningar med uppräkningsfaktorn 1,44. Till den övre gränsen används 1,54 som uppräkningsfaktor.

För en del förmåner¹¹ har enbart upptäckta felaktiga utbetalningar använts för att beräkna ett intervall. I dessa fall har intervallet tagits fram genom att multiplicera de tre uppräkningsfaktorerna 1,34, 1,44 och 1,54 med summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna.

För föräldrapenning och sjukpenning gjordes istället slumpmässiga urval för att mäta felaktiga utbetalningarna som orsakats av bristande impulshantering. För att studera bristande impulshantering inom föräldrapenning drogs separata urval av ärenden där Försäkringskassan mottagit impuls från Skatteverket om (1) ändrad vårdnadshavare, (2) att

¹⁰ Notera att felaktig SGI och felaktig FTH i Försäkringskassans statistik inkluderar flera fel orsakade av Försäkringskassan, så som missad impuls, felaktig tillämpning av regelverket eller registreringsfel som påverkar SGI eller FTH.

¹¹ Bostadstillägg, arbetsskadelivränta, sjukersättning, underhållsstöd, bostadsbidrag, barnbidrag, assistansersättning och aktivitetsersättning.

förälder har utvandrat, samt (3) vid barnafödelse för tredjelandsmedborgare med ersättning¹². Urvalen drogs på impulsnivå¹³ och utifrån dessa utfördes aktgranskningar som syftade till att se om Försäkringskassan hanterat den enskilda impulsen korrekt och i tid för att förhindra en eventuell felaktig utbetalning. Endast i urval (3), vid impuls om barnafödelse för tredjelandsmedborgare, kunde granskningen identifiera felaktiga utbetalningar som orsakats av att Försäkringskassan missat impulsen. För att beräkna konfidensintervall baserat på dessa urval beräknades ytterligare ett profile-likelihood-intervall. För att beräkna osäkerhetsintervallet för den totala skattningen, det vill säga för skattningen av bristande impulshantering samt för skattningen av övriga fel orsakade av Försäkringskassan, adderades de två profile-likelihood-intervallen. Detta tillvägagångssätt genererar konservativa intervallskattningar.

Resultat

Skattningen av fel orsakade av Försäkringskassan är 22 miljoner kronor (se Tabell 2). Merparten av felet orsakas av att fel beslut trots tillräckliga och korrekta uppgifter, utbetalning fel trots rätt beslut samt att ändrande förhållanden ej omhändertagits (se Tabell 3).

Tabell 2 Uppskattade felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan, miljoner kronor

	Punktskattning	Nedre intervall	Övre intervall
Försäkringskassan	22	10	43

Tabell 3 Fördelning av fel orsakade av Försäkringskassan

Orsak till FUT	Andel (%)
Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut	31
Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut	38
Utbetalning fel, trots rätt beslut	4
Ändrade förhållanden ej omhändertagna	27
Förskottsfel	0

¹² Felet handlar om att den enskilde ej längre har rätt till ersättning efter barnafödelse tills dess att en ansökan om uppehållstillstånd gjorts för barnet/barnen.

¹³ Totalt granskades 600 impulser, 100 vid ändrad vårdnadshavare, 200 om att förälder har utvandrat och 300 om barnafödelse för tredjelandsmedborgare med ersättning.

Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av enskild

Sammanställning av samtliga risker samt totalskattning

I Tabell 4 redovisas samtliga skattade risker orsakade av enskild samt det totala beloppet för dessa risker. Även andel av de felaktiga utbetalningarna som inträffade vid ansökan samt andel avsiktliga fel presenteras.

Tabell 4. Skattning av risker orsakade av enskild. Andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som skett vid ansökan, skattat felaktigt utbetalt belopp i miljoner kronor samt andel avsiktliga fel

Risk	Vid ansökan (%)	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall	Avsiktliga (%)
Arbete trots förmån, har ej vårdat barn	25	935	871	972	86
Bosättning eller vistelse utomlands	64	166	83	249	51
Felaktiga inkomstuppgifter	46	25	22	28	40
Övriga risker*	2	13	11	14	3
Totalt	31	1 139	987	1 263	79

* Övriga risker handlar om att den sökande studerar under tid med ersättning. Det finns även upptäckta fel där ingen kategori identifierades i aktgranskningen.

I följande avsnitt redovisas metod och resultat för varje skattning av risker som presenterats i tabellen ovan.

Arbete trots förmån, har ej vårdat barn

Risken handlar om att den försäkrade har fått ersättning utan att avstått från förvärvsarbete, eller att barnet som ersättningen gäller för varit närvarande i förskola eller skola.

Metod

Försäkringskassan genomför slumpkontroller inom föräldrapenning för att kontrollera lämnade uppgifter om förvärvsarbete och barnomsorg. Slumpkontrollerna är numera utformade så att valet av ärenden för kontroll görs i och med att ärendet inkommit till Försäkringskassan och innan dagar beslutats och ersättning betalats ut. Urvalet i föreliggande studie utgörs av 1 854 ärenden som slumpmässigt valdes ut och kontrollerades under året 2021, från och med den 1 januari 2021 till och med den 31 december.

Uppgifterna i ansökningarna kontrolleras med arbetsgivaren och i vissa fall även med förskolan eller skolan.¹⁴ En kontroll med arbetsgivaren visar om den sökande avstått arbete, vilket är ett krav för att få ersättningen. Kravet omfattar även situationer där personen istället för att vårda barnet haft semester, arbetsfri tid, annan typ av ledighet eller varit sjuk. En kontroll med förskola eller skola visar om den sökande har vårdat barnet. Saknar barnet frånvaro har den sökande inte vårdat barnet.

Vid kontrollen noterades antalet nettodagar och dessa nettodagars fördelning över de tre ersättningsnivåerna för de enskilda ärendena.¹⁵ Dock saknas uppgift om beloppet som skulle ha betalats ut om ansökan beviljades och därför inhämtades uppgifter om utbetalningar från Försäkringskassans system för ärenden med dagar på sjukpenningnivå över grundnivå.¹⁶ Utifrån dagbelopp och antal nettodagar beräknades därefter beloppen i varje ärende: det belopp som motsvarar den ersättning som den sökande begärt, det belopp som beslutats och det eventuellt felaktiga beloppet. Begärda, beslutade och felaktiga belopp togs fram på respektive ersättningsnivå, liksom summerat för samtliga ersättningsnivåer. Medeldagbeloppet för felaktiga nettodagar på sjukpenningnivå över grundnivå beräknades till 773 kronor per nettodag.

I Tabell 5 återfinns antalet nettodagar för vilka ersättning betalats ut under 2021 enligt Försäkringskassans årsstatistik, samt motsvarande medeldagbelopp utifrån totalsumman av nettodagar och belopp.

Tabell 5 **Antal nettodagar och belopp i Försäkringskassans årsstatistik för 2021. Andelar anges i procent, belopp i kronor och dagbelopp i kronor per nettodag**

	Nettodagar		Belopp		
	Antal	Andel	Summa	Andel	Genomsnittligt dagbelopp
Sjukpenningnivå	36 884 740	73,3	29 334 895 614	92,1	795
Grundnivå	6 169 124	12,3	1 386 308 993	4,4	225
Lägstnivå	7 658 673	15,2	1 370 322 685	4,3	179
Samtliga	50 350 144		31 835 795 892		632

Utifrån uppgifterna i slumpkontrollen beräknades antalet och andelen helt eller delvis felaktiga ärenden, samt det totala antalet och andelen felaktiga nettodagar på varje ersättningsnivå. Andelen felaktiga nettodagar i slumpkontrollen multiplicerades därefter med antalet nettodagar i årsstatistiken. Beräkningen genomfördes separat för respektive

¹⁴ Kontroll görs inte av ärenden som rör arbetslösa med föräldrapenning sedan barnets födelse, ärenden som rör egenföretagare där barnet inte är skolpliktigt, samt ärenden där personen saknar rätt till föräldrapenning. För arbetslösa och egenföretagare saknas arbetsgivare med vilken uppgifterna om arbete kan kontrolleras.

¹⁵ I den slumpkontroll som låg till grund för KUT-delegationens omfattningsstudie saknades motsvarande uppgifter.

¹⁶ Dagbeloppen för grundnivån och lägstnivån sattes till de dagbelopp som gällt 2021, det vill säga 250 kronor per dag för grundnivån och 180 kronor per dag för lägstnivån.

ersättningsnivå. I nästa steg skattades det felaktigt utbetalda beloppet för året 2021 genom att multiplicera antalet felaktiga nettodagar med medeldagbeloppet för de felaktiga nettodagarna i slumpkontrollen¹⁷. Belopp och felmarginaler togs fram på respektive ersättningsnivå och dessa summerades sedan för att skatta det totala felaktigt utbetalda beloppet. För varje skattat belopp beräknades ett konfidensintervall på 95-procents signifikansnivå, under antagandet att det inte fanns några klustringseffekter bland de nettodagar som fanns i urvalet till slumpkontrollen.

Antalet kontrollerade och beslutade nettodagar i slumpkontrollen med tillhörande konfidensintervall^{18, 19} presenteras i Tabell 6.

Andelen felaktiga nettodagar i slumpkontrollen var 3,1 procent för sjukpenningnivå över grundnivå och 3,7 procent för lägstanivån. Andelen felaktiga nettodagar på grundnivå var noll. Liksom i den tidigare omfattningsstudien begränsades skattningen av det felaktigt utbetalda beloppet därför till att gälla endast ersättning på lägstanivå och sjukpenningnivå över grundnivå.

Tabell 6 **Antal kontrollerade och felaktiga nettodagar samt andelen felaktiga nettodagar i slumpkontrollen med konfidensintervall**

	Antal kontrollerade nettodagar	Antal felaktiga nettodagar	Andel felaktiga nettodagar (%)		
			Punkt-skattning	Nedre gräns	Övre gräns
Sjukpenningnivå	30 393	929	3,1	2,9	3,2
Grundnivå	153	0	0	-	-
Lägstanivå	4 914	183	3,7	3,2	4,3
Samtliga	35 461	1 112	3,1		

Utifrån andelen felaktiga nettodagar i slumpkontrollen (se Tabell 6), antalet nettodagar i årsstatistiken (se Tabell 5) och medeldagbelopp skattades de felaktigt utbetalda beloppen för ersättning på sjukpenningnivå över grundnivå (773 kronor) respektive lägstanivå (180 kronor; se *Resultat* nedan).

Avsiktliga fel

I den tidigare omfattningsstudien som Försäkringskassan genomförde inom ramen för KUT-delegationens arbete bedömde en specialist inom föräldraförsäkringen avsiktligheten i vart och ett av de felaktiga ärendena. Det framgår inte vilka kriterier som bedömningen baserades på. I

¹⁷ Det felaktiga beloppet per felaktig nettodag för ärenden som varit helt eller delvis felaktiga beräknades genom att summera samtliga felaktiga belopp och sedan dela med det summerade antalet felaktiga nettodagar.

¹⁸ $0,037 \pm 1,96 \cdot \sqrt{((4\,913,625 / (4\,913,625 - 1)) \cdot (0,037 \cdot (1 - 0,037))) / 4\,913,625} = 0,037 \pm 0,005 = [0,032, 0,043]$

¹⁹ $0,031 \pm 1,96 \cdot \sqrt{((30\,392,625 / (30\,392,625 - 1)) \cdot (0,031 \cdot (1 - 0,031))) / 30\,392,625} = 0,031 \pm 0,002 = [0,029, 0,032]$

föreliggande omfattningsstudie baserades denna bedömning istället på följande tre kriterier. För att klassa felet i ett ärende som ett avsiktligt fel skulle samtliga tre kriterier vara uppfyllda:

- Det finns fel i nettodagarna på sjukpenningnivå
- Det sammanlagda felaktiga beloppet överstiger 2 000 kronor
- Antalet felaktiga nettodagar är sammanlagt fler än två nettodagar

I ärenden som endast rör fel kopplade till nettodagar på lägstanivå antas felet bero på det komplexa regelverk som gäller ersättning på lägstanivå. I och med det första kriteriet klassas sådana fel som oavsiktliga. Finns fel i nettodagar på sjukpenningnivå kan felet i ärendet klassas som avsiktligt om också kriterium 2 och 3 är uppfyllda. Kriterium 2 bygger på ett antagande om ekonomiskt incitament. Den sökande orsakar felet i syfte att få för mycket ersättning vilket kännetecknas av ett högt felaktigt belopp. Kriterium 3 tar hänsyn till antalet nettodagar som är felaktiga inom ärendet. Då felet endast rör ett fåtal dagar, två eller färre, antas felet vara oavsiktligt. Baserat på de tre kriterierna klassades felen i 80 av 174 ärenden som avsiktliga, vilket motsvarar 46,0 procent av ärendena. Dessa 80 ärenden stod för 86,4 procent av det felaktiga beloppet i slumpkontrollen.

Resultat

Det totala felaktiga beloppet för 2021, då beloppen för dagar sjukpenningnivå och lägstanivå summerats, skattas till 935 miljoner kronor (se Tabell 7).

Tabell 7 **Andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som skett vid ansökan, skattat felaktigt utbetalt belopp i miljoner kronor samt andel avsiktliga fel**

	Vid ansökan (%)	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall	Avsiktliga fel (%)
Arbete trots förmån, har ej vårdat barn	25	935	871	972	86

Skattningens tillförlitlighet

En styrka med denna skattning är att den bygger på ett slumpmässigt urval av ärenden inom föräldrapenning, vilket medför att den bör vara relativt säker. Skattningen har också tagit hänsyn till beloppet för dagar på sjukpenningnivå över grundnivå för de sökande i urvalet där uppgifterna i ansökan har varit felaktiga, vilket inte gjordes i den tidigare skattningen.

Uppdelningen av ärenden i de två kategorierna avsiktligt och oavsiktligt fel bygger på antaganden som är explicit definierade, vilket är en styrka jämfört med den tidigare skattningen av andelen avsiktliga fel. Kriterierna baseras på antaganden kopplade till ekonomiska incitament, vilket innebär att fel i ärenden med många felaktiga nettodagar och stora belopp klassas som avsiktliga.

Få nettodagar på grundnivån förekom i slumpkontrollen och andelen felaktiga dagar på grundnivå var noll. Rimligen förekommer även felaktigheter för nettodagar på grundnivå, vilket innebär att vi kan anta att omfattningen av det totala felaktigt utbetalda beloppet är något underskattat.

Slutligen, eftersom slumpkontrollen baseras på ärenden medan beräkningen baseras på felaktigt utbetalda dagar, kan konfidensintervallen påverkas något. Detta på grund av att det fanns en stor variation gällande antalet nettodagar i varje ärende liksom i förekomst och fördelning av nettodagar på de tre ersättningsnivåerna. Nettodagar inom ett och samma kluster kan tendera att vara mer lika varandra än nettodagar i populationen som helhet, då nettodagarna i klustret kopplas till en specifik ansökan och sökande. En ansökan med många nettodagar får ett stort genomslag i statistiken. Detta talar för att klustrings effekter troligen förekom i slumpkontrollen. Några sådana effekter har dock inte studerats närmare inom ramen för denna rapport, och någon metod för att skatta konfidensintervall för klusterurval har inte tagits fram. Utan hänsyn till eventuella klustrings effekter finns risken att den felmarginal som beräknats kan vara underskattad och att det konfidensintervall som presenteras är alltför smalt.

Vistelse eller bosättning utomlands

Risken handlar om att en person som uppbär föräldrapenning otillåtet vistas eller flyttar utomlands utan att meddela detta.

Metod

Aktgranskning

På grund av att Försäkringskassans återkravsstatistik för fel orsakade av enskild inte innehåller tillräckligt detaljerad information om vad den felaktiga utbetalningen beror på, hur många felaktiga utbetalningar som skett eller under vilken tidsperiod de felaktiga utbetalningarna skedde genomfördes aktgranskningar av ett stort antal ärenden inom flertalet förmåner.²⁰ Baserat på dessa urval beräknades fördelningen av när felet inträffade (vid ansökan eller under tid med ersättning), fördelningen av de

²⁰ Inom föräldrapenning bestod det slutliga urvalet av 1 155 återkravsärenden. Dessa viktades upp till populationsantalet som var 12 556.

olika felorsakerna samt ett justerat²¹ belopp för de upptäckta felaktiga utbetalningarna utifrån att de maximalt skett under ett års tid. Andelen avsiktliga fel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna beräknades utifrån de fall där polisanmälan hade skett. Både fördelningen av när felet inträffade och andelen avsiktliga fel baseras därmed på fördelningen hos de upptäckta felaktiga utbetalningarna.

Skattning av vistelse eller bosättning utomlands

För att skatta omfattningen av fel kopplade till vistelse eller bosättning utomlands²² används skattningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar av barnbidrag till barnfamiljer som vistas eller bosatt sig utomlands. Denna skattning sätts i relation till antal barn som allmänheten har upptäckt och anmält till Försäkringskassan. Allmänheten kan tipsa Försäkringskassan om man misstänker att en privatperson eller ett företag får pengar från Försäkringskassan som de inte har rätt till. Dessa tips, eller så kallade impulser, utreds av Försäkringskassan.

Genom att använda relationen mellan antal barn som allmänheten upptäcker i relation till det skattade antalet barn som befinner sig utomlands (och vars föräldrar uppbär barnbidrag som de inte har rätt till) kan man skatta omfattningen av andra risker, där det endast finns uppgift om antalet felaktiga utbetalningar upptäckta av allmänheten. Om vi utgår från att denna andel, med andra ord allmänhetens *detektionsgrad*, är densamma för ett liknande fel, kan vi utifrån hur mycket allmänheten upptäcker skatta omfattningen för liknande risker. Felaktig folkbokföring inom Sverige, så som att enskild utelämnar information om sammanboende eller uthyrning när man söker om ersättning som påverkas av boendeförhållandena, är en risk som liknar vistelse eller bosättning utomlands. Risken att en person vistas eller bosätter sig utomlands och uppbär en annan bosättningsbaserad förmån liknar risken för vistelse eller bosättning utomlands inom barnbidraget. Två antaganden som görs är att allmänheten har samma sannolikhet att upptäcka och samma benägenhet att anmäla till Försäkringskassan om en person vistas eller bosätter sig utomlands utan att anmäla detta, oavsett om personen uppbär barnbidrag eller någon annan bosättningsbaserad förmån, eller om det handlar om felaktiga folkbokföringsuppgifter inom Sverige.

Med andra ord antas att relationen mellan de av allmänheten upptäckta felaktiga utbetalningarna och den totala omfattningen av de felaktiga utbetalningarna är lika mellan det fel vi har information om och det fel vi vill beräkna omfattningen för. Det vill säga, vi antar att allmänhetens *detektionsgrad* är densamma för båda felen. Denna metod kan användas både för att beräkna det uppskattade antalet felaktiga utbetalningar och det uppskattade felaktigt utbetalda beloppet. För att skatta det felaktigt utbetalda

²¹ Felaktiga utbetalningar kan ske under längre tid än ett år. För att inte överskatta beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna har de fall där de felaktiga utbetalningarna pågått under längre tid än ett år justerats ned så att de maximalt har skett under 12 månader.

²² Risken handlar om att enskilda otillåtet vistas, flyttar eller bor utomlands.

beloppet krävs även antagandet att det genomsnittliga felaktigt utbetalda beloppet är detsamma för de upptäckta felaktiga utbetalningarna som bland de felaktiga utbetalningarna i stort.

Allmänheten kan upptäcka och anmäla till Försäkringskassan att en barnfamilj befinner sig utomlands. Baserat på ett slumpmässigt urval av återkravsärenden med beslut under 2021 skattades hur många barn som vid anmälan eller under utredningen befann sig utomlands och som hade upptäckts av allmänheten.²³ Eftersom det finns eftersläpning i återkravsbesluten valdes de fall där familjen hade varit utomlands under 2020 eller 2021 och som hade upptäckts av allmänheten²⁴. Det genomsnittliga antalet barn beräknades för dessa personer och multiplicerades med det skattade antalet återkravsbeslut i populationen som handlade om bosättning eller vistelse utomlands.

Uppskattningsvis upptäckte allmänheten att 538 barn befann sig utomlands. Beräknat för år 2021 inom barnbidrag är det skattade antalet barn utomlands 12 223. Allmänheten upptäcker därmed drygt 4 procent av de barn som uppskattningsvis befinner sig utomlands ($538/12\,223 = 0,044$). För att skapa ett osäkerhetsintervall används den lägre skattningen av antalet barn utomlands (baserat på skolornas skattning, 0,3 procent)²⁵, vilket ger att den nedre gränsen av andelen barn som upptäcks av allmänheten är 8,8 procent. För att skapa ett symmetriskt intervall sätts den övre gränsen av osäkerhetsintervallet till 0,9 procent ($0,6+0,3 = 0,9$), vilket ger andelen 2,9 procent av allmänheten upptäckta barn.

Inom föräldrapenning användes sannolikheten att allmänheten upptäcker felaktig bosättning inom barnbidrag för att skatta risken för vistelse eller bosättning utomlands. Genom att ta antalet av allmänheten upptäckta fall av felaktiga utbetalningar inom föräldrapenning på grund av vistelse eller bosättning utomlands dividerat med 0,044 skattas antalet fall i populationen som handlar om felaktiga utbetalningar på grund av dessa fel. Detta antal multipliceras med den genomsnittliga felaktiga utbetalningen bland upptäckta felaktiga utbetalningar orsakade av enskild inom denna felkategori.

Resultat

Antalet av allmänheten upptäckta fall var 124, vilket ger en skattning av 2 818 personer som vistas eller har bosatt sig utomlands ($124/0,044$; nedre intervall 1 409 personer, övre intervall 4 228 personer). Den genomsnittliga

²³ En aktgranskning genomfördes av ett slumpmässigt urval av återkravsärenden orsakade av enskilda inom barnbidrag med beslut under 2021. Bland annat samlades information in om vem som hade upptäckt den felaktiga utbetalningen, när de felaktiga utbetalningarna hade skett och hur många de var, samt vad felen handlade om. Det slutliga urvalet bestod av 1 067 ärenden som hade dragits från en population av 4 089 ärenden.

²⁴ Allmänheten definierades som anonyma och kända uppgiftslämnare.

²⁵ Felaktiga utbetalningar till barnfamiljer som inte bor i Sverige, PM 2021:1, dnr: FK 2020/000192.

felaktiga utbetalningen på grund av vistelse eller bosättning utomlands var 59 007 kronor, justerat för att de upptäckta felaktiga utbetalningarna maximalt skett under ett års tid.

Tabell 8 **Andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som skett vid ansökan, skattat felaktigt utbetalt belopp i miljoner kronor samt andel avsiktliga fel**

	Vid ansökan (%)	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall	Avsiktliga fel (%)
Vistelse eller bosättning utomlands	64	166	83	249	51

Skattningens tillförlitlighet

Skattningen av vistelse eller bosättning utomlands bygger på antaganden om allmänhetens sannolikhet att upptäcka och benägenhet att informera Försäkringskassan. Dessa antaganden är svåra att testa. Dessutom baseras den på skattningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar på grund av vistelse eller bosättning utomlands inom barnbidrag. Det medför en ytterligare osäkerhet, eftersom en under- eller överskattning påverkar den beräknade detektionsgraden för allmänheten. Samtidigt har ett relativt stort osäkerhetsintervall beräknats utifrån skattningen av bosättning utomlands inom barnbidrag; förhoppningsvis inkluderar intervallet den sanna omfattningen av vistelse eller bosättning utomlands inom föräldrapenning.

Skattning av övriga risker

För de risker som inte var möjliga att direkt skatta genom slumpkontroller, datamatchning eller antaganden om allmänhetens detektionsgrad har en annan metod använts, där skattningen av dessa riskers omfattning görs med hjälp av en så kallad *ankarrisk*.

Metod

Aktgranskning

På grund av att Försäkringskassans återkravsstatistik för fel orsakade av enskild inte innehåller tillräckligt detaljerad information om vad den felaktiga utbetalningen beror på, hur många felaktiga utbetalningar som skett eller under vilken tidsperiod de felaktiga utbetalningarna skedde genomfördes aktgranskningar av ett stort antal ärenden inom flertalet förmåner.²⁶ Baserat på dessa urval beräknades fördelningen av när felet inträffade (vid ansökan eller under tid med ersättning), fördelningen av de

²⁶ Inom föräldrapenning bestod det slutliga urvalet av 1 155 återkravsärenden. Dessa viktades upp till populationsantalet som var 12 556.

olika felorsakerna samt ett justerat²⁷ belopp för de upptäckta felaktiga utbetalningarna utifrån att de maximalt skett under ett års tid. Andelen avsiktliga fel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna beräknades utifrån de fall där polisanmälan hade skett. Både fördelningen av när felet inträffade och andelen avsiktliga fel baseras därmed på fördelningen hos de upptäckta felaktiga utbetalningarna.

Beräkning av övriga riskers omfattning med hjälp av ankarrisk

Inom de flesta förmåner finns minst en risk som har skattats med hjälp av mer avancerade empiriska metoder, här kallat *ankarrisk* eller *ankarrisker*. Om man antar att de upptäckta felaktiga utbetalningarna speglar fördelningen av risker i populationen kan de övriga riskerna räknas upp utifrån en eller flera sådana ankarrisker.

Beräkningen har genomförts genom att sammanställa fördelningen av felaktiga utbetalningar orsakade av enskild. Det skattade felaktigt utbetalda beloppet för en eller flera ankarrisker divideras med andelen av det upptäckta felaktigt utbetalda beloppet som denna risk eller risker står för. Detta ger en skattad totalsumma för fel orsakade av enskild inom förmånen. Därefter antas att riskernas fördelning bland de upptäckta felaktiga utbetalningarna speglar fördelningen i populationen. Andelen som vardera risken står för bland de upptäckta felaktiga utbetalningarna multipliceras med den skattade totalsumman för fel orsakade av enskild. På samma sätt har osäkerhetsintervall skapats för varje risk, utifrån ankarriskens eller ankarriskernas lägre och högre nivåer.

I tabellen nedan illustreras beräkningarna med hjälp av ett enkelt exempel, där det finns en ankarrisk vars skattade omfattning är tre miljoner kronor. Denna risk står för 87 procent av de upptäckta felaktiga utbetalningarna. Omfattningen av risk 1 och risk 2 ska skattas med hjälp av ankarrisken. Det första steget är att beräkna andelen av de upptäckta felaktiga utbetalningarna som respektive risk står för. Därefter skattas totalsumman för omfattningen av de felaktiga utbetalningarna för ankarrisken, risk 1 och risk 2. Den skattade omfattningen är ankarriskens skattade omfattning dividerat med dess andel av upptäckta felaktiga utbetalningar ($3\,000\,000/0,87$). Det ger en skattad omfattning på drygt 3,4 miljoner kronor. Därefter multipliceras andelen av upptäckta felaktiga utbetalningar som risk 1 står för med den skattade omfattningen. Samma beräkning görs för risk 2. Beräkningen av den lägre och högre nivån i osäkerhetsintervallet görs på samma sätt som för punktskattningen av det felaktigt utbetalda beloppet.

²⁷ Felaktiga utbetalningar kan ske under längre tid än ett år. För att inte överskatta beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna har de fall där de felaktiga utbetalningarna pågått under längre tid än ett år justerats ned så att de maximalt har skett under 12 månader.

Tabell 9 Exempel på beräkning med ankarrisk

Risk	Upptäckta FUT	Andel av FUT (%)	Punkt-skattning	Lägre nivå	Högre nivå
Risk (ankarrisk)	1 000 000	87	3 000 000	2 000 000	4 000 000
Risk 1	100 000	9	300 000	200 000	400 000
Risk 2	50 000	4	150 000	100 000	200 000
Totalsumma	1 150 000	100	3 450 000	2 300 000	4 600 000

För föräldrapenning valdes den skattade risken för *arbete trots förmån* samt *vistelse eller bosättning utomlands* som ankarrisk.

Resultat

I Tabell 10 redovisas beräkningen av de övriga riskernas omfattning utifrån ankarrisken. I Tabell 11 redovisas andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som uppstod vid ansökan och andel avsiktliga fel.

Tabell 10 Beräkning av övriga risker utifrån ankarrisk. Andel av riskens belopp av upptäckta felaktiga utbetalningar samt skattad omfattning, miljoner kronor

Risk	Andel av upptäckta FUT (%)	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall
Ankarrisk	97	1 101	954	1 221
Felaktiga inkomstuppgifter	2	25	22	28
Övriga risker*	1	15	13	17

* Övriga risker handlar om att den sökande studerar under tid med ersättning. Det finns även upptäckta fel där ingen kategori identifierades i aktgranskningen.

Tabell 11 Fördelning utifrån när felet uppstod och skattning av andel avsiktliga fel

Risk	Vid ansökan (%)	Avsiktliga (%)
Felaktiga inkomstuppgifter	46	40
Övriga risker	2	3

Skattningens tillförlitlighet

Denna skattning bygger på antagandet att fördelningen av de olika riskerna speglar fördelningen av riskernas omfattning i populationen. Till exempel, om fler fall kopplade till arbete trots förmån hade funnits bland de upptäckta felaktiga utbetalningarna hade de övriga riskerna inte räknats upp lika mycket. Utifrån tillgängliga data har vi inte identifierat något sätt att testa antagandet.

Bilaga

Profile-likelihood-intervall

För flera skattningar har profile-likelihood-intervall använts. Denna metod genererar intervall som ger bättre täckning för dataset som innehåller en stor mängd 0-värden²⁷. I detta avsnitt presenteras en kortfattad beskrivning av den metod som har använts för att ta fram profile-likelihood-intervallen.

Definiera slumpvariabel Y sådan att $f(y) = p \times f(y; \mu, \sigma^2)$ om $y \neq 0$ och $f(y) = 1 - p$ om $y = 0$. Låt p vara sannolikheten att ett värde (till exempel en felaktig utbetalning) större än noll observeras. Genomgående under omfattningsstudierna antas $f(y; \mu, \sigma^2)$ vara en normalfördelning, där μ är dess medelvärde och σ^2 är dess varians. Låt sedan $T = p\mu$ vara totalpopulationens medelvärde. Låt y_1, \dots, y_n vara ett stickprov från denna population där det finns k värden som är lika med, och således $n - k$ värden som är större än 0. Om p byts ut mot T/μ så kan det visas att maximum-likelihood-skattarna för parametrarna, $\hat{\mu} = \frac{T}{n-k}$, $\hat{T} = Q/n$ och $\hat{\sigma}^2 = \frac{S}{n-1} - \left(\frac{Q}{n-k}\right)^2$, där $Q = \sum_{i \in \{1, \dots, n\}} y_i$ och $S = \sum_{i \in \{1, \dots, n\}} y_i^2$. För ett fixat $T = T_0$ kan det visas att maximum-likelihood-skattaren för σ_0^2 är $\hat{\sigma}_0^2 = (S - 2\mu Q + (n - k)\mu^2)/(n - k)$. Därutöver är maximum-likelihood-skattaren för μ en reell rot, säg $\hat{\mu}_0$, som tillfredsställer ett specifikt tredjegradspolynom.²⁸ För denna fixade T_0 fås nu ration $R(T_0) = \left[\left(1 - \frac{T}{\hat{\mu}_0}\right)^k \left(\frac{T}{\hat{\mu}_0}\right)^{n-k} \times \prod_{i \in \{1, \dots, n-k\}} f(y; \hat{\mu}_0, \hat{\sigma}_0^2)\right] / \left[\left(1 - \frac{\hat{T}}{\hat{\mu}}\right)^k \left(\frac{\hat{T}}{\hat{\mu}}\right)^{n-k} \times \prod_{i \in \{1, \dots, n-k\}} f(y; \hat{\mu}, \hat{\sigma}^2)\right]$. $-2 \log(R(T))$ är asymptotiskt χ^2_1 -tvåfördelad, varigenom ett tvåsidigt konfidensintervall ges utav den delmängd av T för vilken $R(T) > \exp(-\chi^2_{1-\alpha,1}/2)$ håller.

²⁷ Kvanli, Alan H., Yaung Kaung Shen, and Lih Yuan Deng. "Construction of Confidence Intervals for the Mean of a Population Containing Many Zero Values." *Journal of Business & Economic Statistics* 16, no. 3 (1998): 362–68. <https://doi.org/10.2307/1392513>.

²⁸ Se Kvanli, Shen och Deng (1998) för det exakta uttrycket.